

В. А. Тулінова

Концепт самотності в художній мові Василя Стуса

Вивчення поетичної мови є необхідним для розуміння поезії, її завдань, позиції поета. Завданням нашої роботи є виявити особливості концепту самотності в художній мові В. Стуса.

Дослідники творчості поета визначають такі її головні риси та образи: сюрреалістичне забарвлення, екзистенційні мотиви та настрої, прагнення до оновлення, розсіяння, роздвоєння, мотив розлуки, образи прірви, обабережості, мотив самоти, абсурдності світу, настроєність на дію, звичка до життя у світі своєї уяви.

Досліджуваний нами концепт характеризується дослідниками як лексичний, художній (разом із тим і науковий), універсальний та індивідуальний.

Психологи відзначають такі зміни психіки ув'язнених: схильність до протидії, галюцинації, створення двійника, реактивні депресії, потреба публічності самотності. Ці ознаки притаманні ідейному світу В. Стуса.

У художній мові поета чітко простежується персоніфікація абстрактних понять, їхня матеріальність і чіткість, у той час як прості образи фізичного простору набувають абстрактності, описуючи внутрішній уявний простір.

Важливий колір художнього світу В. Стуса – фіолетовий. Цей вибір пов'язаний із мотивами божевілля та приреченості, мучеництва.

Повтори на зразок *тінь тіні тіні* вважаємо майже прямими цитатами ідей Платона. Вони створюють ілюзорність світу, і доказом цього є пов'язаний із цими повторами образ життя-сну.

Використовуючи прийом параномазії, автор створює цікаві художні образи. Особливо важливим у цьому контексті є образ *білий біль*.

На постійну присутність почуття самотності вказують складні слова – авторські неологізми, першою частиною яких є *само-*.

Єдиним, кого вважає В. Стус рівним собі, є він сам. Звідси мотив двійництва: поет «клонує» свою свідомість у надії на полегшення страждань, але натомість подвоює їх.

Життя постає в образах життя-сну та життя-спогадування, ці два мотиви тісно переплетені. Сон одночасно є варіантом виходу з самотності ліричного героя. Другим варіантом виходу з самотності є втеча у божевілля. Третім і останнім – смерть. Образи смерті та життя зображені за допомогою оксюморона. Поет дотримується християнської традиції і вірить, що смерть може бути початком іншого, кращого життя.

Найголовнішою дійовою особою творів поета є він сам. Образ Я оточений епітетами, форма вираження яких – дієприкметники минулого часу. Цим автор підкреслює статичність, завмерлість, завершеність життя.

Душа ліричного героя знаходиться у визначальній позиції «між»: звідси мотив обаберегості. Концепт самотності виражається самовідокремленням ліричного героя від світу й постановкою самого себе у незвичайну, нетипову позицію «на зламі».

Таким чином, концепт самотності у художній мові В. Стуса є визначальним. Складається він із багатьох чинників, виписаних автором ніби традиційними поетичними засобами та прийомами, до кожного з них унесено власне авторські зміни, доповнення та уточнення. У цілому це й дає змогу говорити про особливості світобачення поета, про окремішність його художніх образів, зокрема й досліджуваного нами концепту самотності.